

Předfilozofické myšlení – mýty a myšlení prehistorického člověka

Mýtus:

- nejstarší, předlogický pokus o vysvětlení světa, života, kosmu
- **svatý příběh** popisující a vysvětlující, **jak svět a věci a bytosti v něm vznikly a jak získaly svou podobu**
- vznik člověka je jedna z událostí, které mýty typicky popisují
- klasickým příkladem je biblický popis stvoření člověka (Bůh vytvořil muže z hlíny, ženu pak z jeho žebra)

Prehistorické myšlení a slabé oddělení člověka

- o prehistorickém chápání člověka se lze dozvědět i studiem kultury kmenů, které byly co nejméně dotčeny civilizací – asi tak lidé žili a přemýšleli dříve
  - o častým prvkem je nejasná dělící linie mezi člověkem o ostatními živými bytostmi, nejčastěji zvířaty: hranice není jasně dána, člověk není vydělován z přírody

Starověk a úzké vymezení člověka

- opačným extrémem starověké civilizace, Řecko a Egypt: za lidi považováni jen příslušníci vlastního národa, ostatní (pro řeky barbaři) za lidi nepovažováni

Sókratés

470/69 - 399

považován za mysl., který obrátil pozornost filozofie na člověka

ŽIVOT

otec kameník Sófroniskos, matka porodní bába Fainareté, žena Xanthippa, tři synové

odsouzení:

- 1.odsouzený a popravený filozof
- **zdůvodnění:** ...*kazí mládež a neuznává státní božstva a zavádí jiná* – vypít číši bolehlavu
- odmítl útěk - zavázal se zákonům, trvá na zásadách

filosofický životní styl: rozhovory (dialog, ke zdokonalení, zkoumání sebe a ostatních), chudoba – jen nejnnutnější potřeby, ale nebyl asketa (hostiny), odlišnost S. života obecně známa

Sókratova filozofie obecně

- ❖ je filosofií lidské existence
- ❖ je životním postojem, hledáním smyslu – v sázce skutečné já
- ❖ zaměřena na životní problémy: posuzování jednání z hlediska dobra
- ❖ prováděna v dialogu: soukromé myšlení nemá cenu --- hledal partnery

Dialog:

konstruktivní: *nezávisivé užívání otázek a odpovědí*

výchovný: dialog péčí o duši (vládcem rozum, potlačení nižších složek)

účinný: zřejmě též díky osobnímu kouzlu a pověsti Sókrata

jeho sókratovská, babická, maieutická metoda

- složka elenktická (vývratná)
  - ❖ zprvu si každý přiučuje znalost
  - ❖ objevení sporu v zastávaných názorech
  - ❖ → zbavení se domnělého vědění
  - ❖ nevědění → mírnost, tolerantnost
  - ❖ → motivace pro další hledání
- složka maieutická (porodnická)
  - ❖ nepředává hotové poznatky
  - ❖ pomocí návodných otázek, často jen ano/ne

- ❖ Hegel: pomána na svět tomu, co už ve vědomí je
- ❖ těhotenství duše
- ❖ postaveno na schopnosti tázat se

Partneři v dialogu

- ❖ potřeba otevřenosti – mladí (i erotická rovina),
- ❖ Nejlépe jen s jedním – lepší přizpůsobení

příklad vývoje dialogu: Alkibiadés:

- elenxe: neví co je spravedlivé
- výmluvy: Spravedlnost není v politice potřeba, ostatní taky nejsou S
- uznání nevědomosti – *sám nevím co mluvím, jsem v tom nejhanebnějším stavu*
- vyvrácení výjimečnosti – Alkibiadés měl vznešený původ, přirozené vlohy
- apel na ctižádostivost – soupeření ne s athéňany, ale s perskými králi – jsou ve všem lepší, jen moudrostí je lze překonat
- Alkibiadés motivován k péči o duši, k setrvání u Sókrata

Sókratés: Vím, že nic nevím (nemohu být učitel); nejhorší je nevědomost, která se považuje za vědoucí

Duše podle Sókrata:

neviditelná vládyně těla (tělo je méněcenné, nástroj)
 duše největším darem bohů a sama božská
 samostatným výkonem duše je myšlení

nesmrtelnost duše:

nejasné, v *Obraně* tvrdí, že člověk nemůže vědět, co je po smrti, asi věřil, ale nedokazoval argumenty

PLATÓN (žák Sókratův)

Duše u Platóna

oživující a řídící princip těla - pečuje o to, co je bezduché
 místo rozhodování mezi ctnostným a špatným
 tři složky: **rozumová, žádostivá, vznětlivá**; rozum má zbylé složky řídit
 pro duši je dobrem myšlení
 Platón zdá se věřit v převtělování duší

ARISTOTELÉS (žák Platónův)

Člověk je zoon politicon (tvor společenský, nemůže být bez státu)

Duše u Aristotela

je podstatou přírodního těla
nelze ji od těla **oddělit** (s tím by Platón nesouhlasil)

Úrovně duše

rostlinná: mohutnost vyživovací (látková přeměna, rozmnožování, růst)

živočišná: smyslové vnímání (nejobecnější hmat), žádostivost, představivost, paměť, pohyb

lidská: složka rozumová

Oproti Platónovi vychází z biologie, ne z etiky

ČLOVĚK V ANTICKÉ A STŘEDOVĚKÉ KŘESŤANSKÉ FILOZOFII

ČLOVĚK U AUGUSTINA

- ❖ každý Č chce být šťastný, úsilí o štěstí jediný důvod filozofie
- ❖ poslední cíl člověka: milující spojení s Bohem (vzestup z mnohosti a roztržitého světa)
- ❖ věci tohoto světa (požitky) jen jako prostředky, ne účely

Duše a tělo

- ❖ člověk jejich **jednota**
- ❖ člověk je rozumovou duší, jenž má v užívání smrtelné a pozemské tělo
- ❖ Bůh je životem duše, duše je životem těla
- ❖ duše je nesmrtelná (nahlíží věčné pravdy)

Svoboda:

- ❖ nepopíratelná pravda vědomí
- ❖ do řádu příčin patří i svobodná vůle, bůh předvídá, ale nezapříčinuje
- ❖ vysvětluje existenci **zla**

Dědičný hřích

- ❖ od Adamova hřichu máme sklon ke zlu

Boží milost

- ❖ dobro koná skrze lidi Bůh, bez milosti to nejde

Predestinace

- ❖ kdo propadne hřichu, sám se nenapraví

ČLOVĚK U TOMÁŠE AKVINSKÉHO

- **stvořený a zamýšlený Bohem**
- bytostná **jednota duše a těla**
- nejvyšší cíl člověka – **blaženost**, dokonalá bl. je v nazírání božské podstaty
- nejvyšší ctnosti: víra, naděje, láska
- prostřednictvím ctnosti působí s naším souhlasem skrze nás Bůh

RENÉ DESCARTES

Člověk x zvíře: Zvíře je stroj, Člověk má navíc vědomí a jazyk

- stroj by mohl mluvit, ale ne sestavovat slova a reagovat na všechny možné sit.
- **jazyk** svobodně vyjadřuje nové myšlenky

Dualistické pojetí člověka jako spojení mysli a těla

Tělo je jen **mechanismus** – cesta k mech. pojetí člověka jako celku

Interakce mezi tělem a čistou myslí se děje v **šišince** skrze jemnou hmotu

Emoce (**afekty**): jsou částičky v krvi působící na duši (tzn. emoce vychází z těla), základní emoce:

- i. **údiv**
- ii. **láska**
- iii. **nenávisť**
- iv. **touha**
- v. **radost**
- vi. **smutek**

- **ostatní** z těchto základních **odvozeny**
- člověk má afekty rozumově **ovládat**, ne potlačovat --- ušlechtilá velkomyslnost, velkodušnost
- úkolem je vášně opanovat, snášet dobře zla a dokonce z nich čerpat radost
- každá duše může při dobrém usměrnění docílit absolutní moci nad svými afekty

svoboda

její existence je stejně zřejmá jako to, že myslíme
to, že ji nedokážeme vysvětlit, není argument proti její existenci

NOVOVĚKÝ SPOR RACIONALISMU S EMPIRISMEM

Racionalismus (kontinentální myšlení - Descartes, Leibniz, Spinoza): máme vrozené ideje, pomocí kterých můžeme poznávat pravdu i jinak, než pomocí smyslů

Empirismus (britské myšlení – Locke, Berkeley, Hume): všechno poznání pochází ze smyslů.

John Locke: Nic nemůže být v rozumu, co tam předtím nepřišlo skrz smysly

reakce Leibnize: Ano, vyjma rozumu samotného.

→

Člověk má od přirozenosti dānu schopnost myslet, ale co si bude myslet, je zásadně ovlivněno učením (prostředím), je získané.

Lockovo pojetí vyústilo v extrémně optimistické pedagogické názory: dítě je velmi tvárné a je čistě na nás, co z něj výchovou pomocí dobrých podnětů vytvoříme.

JEAN JACQUES ROUSSEAU

žil v době osvícenské, ale je spíše **preromantik** –

- proti přílišnému racionalismu staví cit a srdce
- rozvoj věd a umění mravy zhoršuje, nikoliv naopak

poznání člověka

- nejdůležitější i nejzanedbanější částí vědění
- pokrok nás od něj vzdaluje

poznání mravnosti, tj. přirozeného zákona:

- vyplývá z citu, soucitu
- není k tomu třeba filosofie, každému je vlastní
- vztahuje se i na zvířata (též cítí)

Druhy nerovnosti mezi lidmi

- přirozená (tělesná) – včetně např. inteligence a temperamentu
- mravní, politická (bohatství, úcta, moc, nadvláda)

Člověk v přírodním stavu

Nejde o historickou skutečnost, ale o úvahu o podstatě věci

- ❖ fyzicky maximálně vyvinutý (protože bez nástrojů), zdravý, slabé nechá příroda zahynout
- ❖ **šťastný, žije přítomností**
- ❖ ideálně **dobry** (soucit, neznalost hřichu, klid vášní)
- ❖ **předracionální** (bez jazyka): *člověk, který uvažuje, je zvrhlé zvíře*
- ❖ **málo potřeb** (jediná dobra: potrava, tělesná láska s libovolnou samičkou, odpočinek)
- ❖ sexuální vztahy animální a nekomplikované
- ❖ navzájem nezávislí (samotáři) a proto **svobodní**
- ❖ bez sporů (není o co)

--- lidství spočívá ve svobodě, ne v inteligenci

Schopnost zdokonalování se

- důvod opuštění přír. stavu
- rozdíl od zvířat (zůstávají stejná)
- vlastní člověku jak jedinci tak druhu

Ale muselo být velkou náhodou, že lidé vystoupili z přírodního stavu, jelikož

- je k tomu nic nenutilo
- objevit a udržet vynález je těžké (zvláště jazyk)

Vývoj

- zhotovování **nástrojů** podněcující vývoj rozumu
- uvědomění si výhody nad ostatními živočichy --- první probuzení pýchy
- první domlouvání se skrze neartikulované výkřiky
- postavení **příbytků** --- **vznik rodin a citu** --- dělba práce podle pohlaví
- první spory o příbytky („majetek“ bez právního uznání)
- volný čas využíván ke zhotování věcí pro **větší pohodlí** (*lidé byli nešťastní, když o své pohodlí přišli, ale nebyli šťastní, když je měli*)
- **sdužování do skupin** (a národů) --- srovnávání (první nerovnost), ješitnost, opovrhování, hanba, závist, žárlivost, boje kvůli ženám
- --- první povinností zdvořilost, urážka křivdou, která se trestá --- boje, dosud však rel. dost šťastný život

1. zlom: rozdělení na bohaté a chudé

Onen člověk, který si obsadil jistý kus pozemku a prohlásil: „Tohle je mé!“ a našel dosti prostoduchých lidí, kteří mu to uvěřili, byl skutečným zakladatelem občanské společnosti.

Majetek ---

- ❖ přijata souvislost přivlastnění s vložením vlastní práce
- ❖ výrazně se projeví rozdíly v talentech růstem a ztrácením majetku
- ❖ vznik přání získávat na úkor druhých → nejhorší válečný stav
- ❖ válečný stav nevyhovuje bohatým → nápad vytvoření společenské smlouvy (v jejich prospěch, na ochranu nerovnosti)
  - domluveny pravidla (zákony)
  - velmi časté porušování →

2. zlom: rozdělení na slabé a mocné = úředníci na dohlížení, volba náčelníků za účelem ochrany lidu

3. zlom: rozdělení na pány a otroky: náčelníci si zvykli pokládat stát za své vlastnictví

Výsledky úpadku kultury:

- ❖ vzájemná závislost
- ❖ potřeba jevit se v co nej. světle – všeobecné pokrytectví
- ❖ dekadence přepychu, víc přání a potřeb
- ❖ úpadek mravů, vznik zášti a válek
- ❖ pozitivní sebeláska (uspokojování vlastních potřeb) pervertuje v negativní sebelásku (touhu být lepší než ostatní)

Vznik kultury nevyhnutelný, ale nikoliv v její úpadkové formě

Člověk se narodil jako svobodný, ale všude je v okovech.

Rousseau prosazuje přímou demokracii

úkol výchovy: ochrana před špatnými vlivy: přirozený vývoj je dobrý

Charles Darwin

1809-1882, myšlenka evoluce velmi výrazně ovlivnila celé myšlení o člověku
knihy:

O původu druhů přírodním výběrem (1859)

Původ člověka a pohlavní výběr (1871)

2 činitelé evoluce:

- **mutace** (nahodilé změny dědičné výbavy)
- **selekce** (silnější, lépe přizpůsobený přežívá)

člověk pochází z lidoopů

NIETZSCHE

kultura je závoj zahalující skutečnou tragiku světa, pravda jen pro silné
studie řecké kultury, dva proudy:

- **apolinský** (bůh slunce, světlo rozumu, učesané, úpadkové, v naší kultuře převládl)
- **dionýský** (temné, pudové, nezvládnutelné, zdravé a silné, pramenem tvořivosti, radost ze života)
nadějí nové německé umění, hudba (Beethoven, Bach, Wagner)

pravda je jen pohyblivou armádou metafor, metonym a antropomorfismů, kulturně podmíněným vynálezem,
konvencí pro praktické účely

věda je ničitelka předsudků a iluzí, ale nemůže vytvořit jednotný světový názor

proti křesťanství

Bůh je mrtev: výrok o stavu kultury →

uvolnění místa pro člověka a jeho tvořivost, dokončení emancipace

úpadek filozofie začíná Sókratem – spojení s morálkou, uvažování o onom světě (= znevažování tohoto života)

ateismus – proti spekulacím odvracejícím a snižujícím tento život

křesťanská morálka jako sebeklam, produkt odplaty, resentimentu vůči silným

pocit viny a špatné svědomí jen důsledkem postoje této morálky k přirozeným sklonům

kritika kněží – slabí kteří vedou ještě slabší, aby zakusili moc

znehucení křesťanstvím (kniha Antikrist)

nadčlověk – bytost odhazující starou moráku, plná skutečného lidství a síly
obhajoba vykořisťování, dominance, utlačování slabých, destrukce
morálka pánů x otroků

Jako silné typy oceňuje Caesara, Napoleona, Goetheho, Dostojevského

KARL MARX

přechod k novému řádu:

- ❖ subjektem **proletariát:** univerzální utrpení, bezpráví vůbec, úplná ztráta člověka
- ❖ úplné znovuzískání člověka, emancipace bytostných lidských sil
- ❖ nikoliv filosofickým osvícením, ale praxí

Uskutečňující se **podstatou člověka je práce** --- člověk je **předmětná bytost**
Převládá ale **odcizená práce**: člověk nenaplnuje svou podstatu.

Odcizená práce

Původ: soukromé vlastnictví, výroba zboží, směna ---

Rozporné spol. vztahy:

- ❖ člověk pracuje, aby mohl získat vlastnictví jiných --- podrobení diktátu cizí vůle
- ❖ nejhlouběji u proletariátu: musí prodávat i sám sebe – pracovní sílu
- ❖ z potřeb druhých prostředek vlastního obohacení
- ❖ zájem na ošizení druhého
- ❖ degradace druhého
- ❖ izolované individuum bez vztahu k celku
- ❖ osobní zájem nad společenským

Třídy postaveny proti sobě: vykořisťovatelé (vládnoucí) a vykořisťovaní (ovládání) skrze nadhodnotu (část hodnoty vytvořené prací dělníky jde pro vlastníka výrobních prostředků) Čím cennější produkt, tím znehodnocenější dělník

Nadstavba (právo, politika, morálka, umění, filosofie, náboženství) je určena **základnou – výrobními vztahy**:

filozofie a náboženství ve službách vykořisťující třídy, udržují současný pořádek
náboženství – iluzorní štěstí pro lidi v bídě, opium lidu, po revoluci již nebude potřeba

vývoj: otrokářství --- feudalismus --- kapitalismus --- komunismus (skrze revoluci)

Komunismus

- konec státu
- zrušení tříd → další revoluce už nebudou
- **kolektivní vlastnictví**, mzdy nejsou
- zboží vyráběné pro potřeby společnosti zprostředkovává společenskou jednotu
- s koncem rozpornosti ekon. poměrů se rozpory a protiklady vytratí i z nadstavby
- náboženská víra nepotřebná a prakticky nemožná: ztráta zájmu, uspokojení z tvořivé produkce (ztrácí smysl i **ateismus** jako záměrná negace Boha)
- svoboda „od druhého“ ztrácí smysl, svoboda roste s jednotou společenství a spočívá ve všemí chtění a sdílené sebekontrolé

lidská práva

- jsou uznáním svobod egoistického člověka
- ochraňují hranice mezi lidmi – vlastnictví a náboženství
- důstojnost jednotlivce o sobě neexistuje – hodnotou je splynutí s celkem; nositelem důstojnosti je druh

Filozofická antropologie jako samostatná disciplína: Scheler, Gehlen, Plessner

Max Scheler

1879-1928

Filozof, sociolog, psycholog

1. období:

- věnuje se sociologii a psychologii
- dílo: *Podstata a formy sympatie, Problém sociologie věděni*

2. období

- přesvědčený **křesťan** a teista
- rozvíjí **axiologii** (teorii hodnot) na základě **fenomenologie** ---
- hodnoty jsou absolutní, neměnné podstaty, vystupuje proti relativismu
- dílo: *Převrat hodnot, Co je v člověku věčné*

3. období

- po 1. světové válce
- příklon k panteismu
- pracuje na **filozofické antropologii**
- dílo: *K ideji člověka, Věčný člověk, Postavení člověka v kosmu(1928)*

Postavení člověka v kosmu

Představa o člověku je nejednotná – 3 různé ideje

- **teologická antropologie**: křesťanské pojetí člověka
- **filozofická antropologie**: řecké pojetí člověka jako rozumové bytosti schopné poznávat svět
- **přírodovědecká antropologie**: člověk jako výsledek evoluce

Všechna tato pojetí se navíc podle Schelera rozpadají --- potřeba nové systematické antropologie

Dva pojmy člověka

- v přírodovědném řádu, primát rodu Homo
- pojem podstaty člověka - v čem je zcela odlišný od zvířat: jeho zvláštní místo

Rozdíly mezi živočichy nejen ve vnější, ale i vnitřní stránce – psychické prožívání, bytí pro sebe, vnitřní bytí

Stupně psychického:

- neuvědomělé pocitové puzení (už u rostlin)
- instinkt (vrozený mechanismus)
- asociativní myšlení (podmíněný reflex)
- praktické myšlení: schopnost volby, jednání podle určitého elementárního plánu a pochopení (jen u nejvyšších druhů)
- výlučné vlastnosti člověka
  - **duch**:
    - rozum, myšlení v idejích
    - schopnost zpředměťňování
    - schopnost nazírání podstat, ideace, stanovení čistých pojmů základní funkce ducha
    - láska, dobrota, úcta atp.
    - svobodné rozhodování
    - otevřenost světu
    - povznesení nad vlastní jsoucnost, ironie, humor
    - duchovní kategorie: věc, substance, prostor, čas
    - na rozdíl od zvířete nežije člověk jen v konkrétnosti a skutečnosti
    - umí říci ne, potlačit pudy: člověk je asketou života
    - člověk věčný Faust – nespokojený
  - **sebevědomí** a z něj pramenící schopnost **vůle**

Srovnání:

Klasická teorie ducha: duch je nejvyšší silou a mocí

Negativní teorie ducha (Buddha, Schopenhauer, Alsborg, Freud): duch vzniká askézí, potlačením pudů, zprvu je v porovnání s tělesnými pudy a potřebami slabý

Scheler: duch askézí nevzniká (něco muselo začít pudy potlačovat), pouze tak čerpá energii. *Mocné je prvotně to, co je nízké, to nejvyšší je bezmocné.* Pronikání bezmocného ducha a prvotně démonického puzení vede k sílení a oživení ducha a to je cílem bytí a dění.

Helmut Plessner

1892-1985

Zakladatel moderní fil. antropologie (spolu se Schelerem)

Excentrická pozicionalita neboli excentricita **podstatou člověka**

- protiklad bezprostřední vázanosti na prostředí
- otevřenost vůči světu
- stálá nezakotvenost v dosažené rovině bytí (chce a plánuje stále něco víc než má)

3 antropologické zákony

- **přirozená umělost:** člověk se musí teprve učinit tím, čím je
- **zprostředkovaná bezprostřednost:** odstup od světa, vědění o tom však přímé
- **utopická pozice:** člověk je vystaven nicotě a potřebuje transcendentní opěrný bod

Důsledkem excentricity různé typy rozkolu:

společenství x společnost

moc x bezmocnost

mít tělo x být tělem

duše x prožitek

osobnost x role

svět x prostředí

cizost x důvěrnost

duch x víra

Obhajuje filozofii *bezohledné skepse a seberelativizace*

Arnold Gehlen

1904-1976

Člověk – jeho přirozenost a místo ve světě (1940), *Technika z pohledu antropologie*, *Duše v technickém věku*

K dispozici má již více vědeckých výzkumů

Východiskem jednání, činnost člověka ---

Fyzicky je člověk **nedostatkovou bytostí** (v porovnání se zvířaty méně dokonalé smysly, instinkty, ochrana)

Kompenzováno otevřeností ke světu, schopností učit se – na rozdíl od zvířete není vázán na určitou strukturu okolí.

Tak vzniká kultura (instituce, nástroje...) – její pochopení z biologických podmínek:

- Kultura jako hnízdo, jímž si člověk činí přírodu obyvatelnou.
- Technika jako náhrada orgánů.

Martin Heidegger

1889-1976

Aby porozuměl bytí, snaží se (často metaforickým jazykem) pojmenovat základní rysy lidské existence (tzv. existenciály – Heidegger klíčovým myslitelem existencialismu):

- **Starost**
  - ❖ péče o bytí
  - ❖ člověk existuje tak, že mu jde o vlastní bytí
  - ❖ stálá neuspokojenost
  - ❖ život v přesahu – **rozvrh** vlastních možností, neustále jsme myšlením v budoucnosti
  - ❖ starost je primární odemykací princip, skrze nějž se nám jeví věci
- **Časovost**
  - ❖ čas základním horizontem pro porozumění bytí
  - ❖ jsme mimo sebe --- **extatičnost** na základě starosti (myšlení na budoucnost či minulost)
- **Vrženost, Bytí ve světě**
  - ❖ svět = celek souvislostí, do něhož jsme vsazeni, vržení (nikdo se nás neptal, zda chceme existovat)
  - ❖ jsme **vržený rozvrh**
- **Man**
  - ❖ neosobní, neodpovědné, lhostejné, stádní *ono se* – neautentická stádní existence bez hlubšího myšlení
  - ❖ starost o bytí nahrazena pouhým obstaráváním
  - ❖ místo časové rozprostřenosti prapadnutost v přítomnosti, zapomenutost na konečnost
  - ❖ kritikou současného civilizačního způsobu života
- **Úzkost** jako centrální lidská emoce
  - ❖ cesta k znovuzískání temporality, k **autentickému** životu
  - ❖ nemá konkrétní předmět --- zjevuje **nic**
- **Odhodlanost**
  - ❖ --- svobodné převzetí své existence, projektování se
- **Bytí k smrti: existence je konečná**

Potřeba **obratu**

- návrat **posvátna** (dnešní doba se vyznačuje jeho skrytostí)
- schopnost odmítnout techniku – **ponechavost** (Gellansheit)
- bytí se zjevuje skrze zákl. součtveří: **Nebe, Země, božské, lidské**

Dějinnost myšlení – rezignace na nečasovou (stálou, neměnnou) pravdu

Recepce

- ❖ inspirátor **existencialismu**, hermeneutiky, dalšího vývoje **fenomenologie**
- ❖ vliv na postmodernu i teologii
- ❖ oblíben v JV-Asii:
  - nechává věci tím, čím jsou, soužení s věcmi
  - srv. učení se mlčenlivým pozorováním mistra

Jean Paul Sartre

nejznámější existencialista, inspirován Heideggerem

existence předchází esenci - podstatě (první zásada existencialismu)

❖ = **lidská přirozenost není**, člověk je zprvu ničím – je tím, čím se učiní, člověk se nejprve setkává se světem a až pak se definuje

❖ **projekt**; člověk je jen svým vlastním projektem, svým životem (Proustův génius je souhrn jeho děl; neexistuje génius, který se neprojevil)

...radikální svoboda

- člověk je odsouzen ke svobodě (nemůžeme nevolit, i rezignace je volbou)
- svoboda v situaci bez norem

→ člověk je plně **zodpovědný**

ateismus, opuštěnost

- není Bůh, nikdo nám s výběrem hodnot nepomůže, hodnoty nelze odnikud vyčíst, není dobro apriori
- souhlas s tvrzením *Není-li Bůh, je vše dovoleno*
- život nemá smysl apriori, sám od sebe, hodnoty vynalézáme my
- žádná obecná morálka nám nemůže poskytnout návod k jednání (viz konflikty hodnot)